

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**ADİLE MELEKOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/1630
Karar Tarihi : 22/1/2019

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucular : 1. Adile MELEKOĞLU
2. Ayten ÇORAK
3. Fatma BİLİR
4. Fecire ÇORAK
5. Hamım ÇORAK
6. Nursel ÇORAK
7. Saycan ÇORAK
8. Sema GİRGİNER
9. Serdal ÇORAK
10. Yeter ŞEN

Vekilleri : Av. Mehmet Ali KIRDÖK
Av. Meral HANBAYAT
Av. Ümit SİSLİGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör olaylarından doğan maddi zararların eksik tazmin edilmesi, manevi zararların ise hiç tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının; buna ilişkin idari ve yargısal sürecin makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/1/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, H. Ç.'in mirasçılarıdır. H. Ç., Tunceli'nin Ovacık ilçesi Bilgeç köyünde ikamet etmekte iken 1994 yılında meydana gelen terör olayları neticesinde köyünün boşaltılmasıyla yerleşim yerinden göç etmek zorunda kaldığını iddia etmiş ve 9/8/2004 tarihinde 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında zararlarının karşılanması talebiyle Tunceli Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Bu başvuruda manevi tazminat talep etmemiştir. Komisyonun 17/6/2009 tarihli ve 2009/2-2044 sayılı kararıyla bilgi ve belge eksikliğinden talebin reddine karar verilmiştir.

10. H. Ç., Komisyon kararının iptali istemiyle dava açmış; dava dilekçesinde de manevi tazminat istemine yer vermemiştir. Malatya İdare Mahkemesi 26/1/2011 tarihli kararıyla özetle davalı idarenin kendisine sunulan bilgi ve belgeleri dikkate alarak yeniden keşif ve bilirkişi incelemesi yapıp buradan elde edilecek bilgiye göre karar vermesi gerektiği gerekçesiyle işlemleri iptal etmiştir.

11. İptal kararı üzerine anılan Komisyon tarafından yeniden yapılan inceleme ve değerlendirme sonucu 16/12/2011 tarihli ve 7141 sayılı kararla H. Ç.'a ahşap taş duvarlı ev için 6.850 TL, sulak arazi için 574,37 TL, kıraç arazi için 1.708 TL ve ayrıca ceviz, badem, erik, dut ağaçları için muhtelif bedellerde ve toplamda 40.905,37 TL ödenmesine karar verilmiştir.

12. Bu arada H. Ç. 13/9/2010 tarihinde vefat etmiştir. Komisyon kararı akabinde 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesi gereğince davet yazısı ile birlikte sulhname örneği H. Ç.'in mirasçıları olan başvurucuların vekiline gönderilmiştir.

13. *“Yukarıda aynı/nakdi olarak belirtilen zararımın/zararlarımın karşılanması sonucunda Komisyonun tespitine esas olay ile ilgili olarak uğradığım zararımın tamamının karşılanmış olduğunu kabul ve taahhüt ederim.”* beyanını içeren sulhname 1/4/2012 tarihinde başvurucular vekili tarafından imzalanmıştır.

14. Başvurucular özetle mülkten mahrum kalınan sürenin iki yıl eksik hesaplandığını, zorunlu göçten önce murislerinin hayvanları olduğu hâlde Komisyon tarafından buna ilişkin ödeme yapılmadığını belirterek Komisyon kararında hükmedilen

miktarın murislerinin gerçek zararını karşılamadığı ve manevi tazminata da karar verilmediği iddialarıyla 19/6/2012 tarihinde iptal davası açmışlardır.

15. Elazığ 2. İdare Mahkemesi 10/1/2013 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle başvuru vekili ile davalı idare arasında imzalanan sulhnameyle uğranılan zararlar tazmin edilmek suretiyle uyuşmazlığın ortadan kalktığı, tarafları bağlayıcı nitelik taşıyan ve imzalama aşamasında davacı/davacı vekilinin iradesini fesada uğratan herhangi bir hususun bulunmadığı görülmekte olan sulhname sonucu uyuşmazlığın tekrar yargıya taşınmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca 5233 sayılı Kanun'da manevi zararın tazminine yönelik herhangi düzenlemeye yer verilmemiş olması karşısında davacının manevi tazminat talebinin karşılanmaması yönüyle de söz konusu Komisyon kararında hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

16. Temyiz üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesi 19/12/2013 tarihli kararı ile ilk derece mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğunu, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğini belirtilerek kararı onamıştır.

17. Karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 30/10/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karar 30/12/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurular 26/1/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 5233 sayılı Kanun'un 1., 2., 4., 6., 7., 8., geçici 1., geçici 4. maddeleri; (Celal Demir, B. No: 2013/3309, 6/2/2014, §§ 15-21, 23).

19. 5233 sayılı Kanun'un "Zararın karşılanmasına ilişkin sulhname" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"Komisyon, doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile yaptığı tespitten sonra 8 inci maddeye göre belirlenen zararı, 9 uncu maddeye göre hesaplanan yaralanma, engelli hâle gelme ve ölüm hâllerindeki nakdi ödeme tutarını, 10 uncu maddeye göre ifa tarzını ve 11 inci maddeye göre mahsup edilecek miktarları dikkate alarak, uğranılan zararı sulh yoluyla karşılayacak safi miktarı belirler. Komisyonca, bu esaslara göre hazırlanan sulhname tasarısının örneği davet yazısı ile birlikte hak sahibine tebliğ edilir.

Davet yazısında hak sahibinin sulhname tasarısını imzalamak üzere otuz gün içinde gelmesi veya yetkili bir temsilcisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulhname tasarısını kabul etmemiş sayılacağı ve yargı yoluna başvurarak zararının tazmin edilmesini talep etme hakkının saklı olduğu belirtilir.

Davet üzerine gelen hak sahibi veya yetkili temsilcisi sulhname tasarısını kabul ettiği takdirde, bu tasarı kendisi veya yetkili temsilcisi ve komisyon başkanı tarafından imzalanır.

Sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya ikinci fıkraya göre kabul edilmemiş sayılması hâllerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye gönderilir.

Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır."

20. 5233 sayılı Kanun'un "Zararın karşılanması" kenar başlıklı 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Sulhnamede belirlenen zararlar, sulhnamenin imzalanmasından sonra valinin onayı üzerine ifa tarzına göre Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten üç ay içerisinde karşılanır."

21. 20/10/2004 tarihli ve 25619 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılması Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Zararın karşılanmasına ilişkin sulhname" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Komisyon, doğrudan doğruya veya birlikteliği ile yaptığı tespitten sonra 16 ncı maddeye göre belirlenen zararı, 21 inci maddeye göre hesaplanan yaralanma, sakatlanma ve ölüm hallerindeki nakdî ödeme tutarını, 20 nci maddeye göre ifa tarzı ile 23 üncü ve 24 üncü maddelere göre mahsup edilecek miktarları dikkate alarak, uğranılan zararı sulh yoluyla karşılayacak safi miktarı belirler. Komisyonca, bu esaslara göre hazırlanan sulhname tasarımsının örneği (EK-E) davet yazısı ile birlikte hak sahibine tebliğ edilir."

Davet yazısında, hak sahibinin sulhname tasarımsını imzalamak üzere otuz gün içinde gelmesi veya yetkili bir temsilcisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulhname tasarımsını kabul etmemiş sayılacağı ve yargı yoluna başvurarak zararının tazmin edilmesini talep etme hakkının saklı olduğu belirtilir."

Davet üzerine gelen hak sahibi veya yetkili temsilcisi sulhname tasarımsını kabul ettiği takdirde, bu tasarı kendisi veya yetkili temsilcisi ve komisyon başkanı tarafından imzalanır."

Sulhname tasarımsının kabul edilmemesi veya ikinci fıkraya göre kabul edilmemiş sayılması hâllerinde, bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye gönderilir."

Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır."

22. Yönetmelik'in "Zararın karşılanması" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Sulhnamede belirlenen zararlar, sulhnamenin imzalanmasından sonra valinin onayı üzerine ifa tarzına göre Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten üç ay içerisinde karşılanır."

Bakanlık, ellibin Yeni Türk Lirasının üzerindeki aynı ifa veya nakdî ödemelerin Bakan onayı ile yapılmasını kararlaştırabilir. Bu miktar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır."

(Değişik üçüncü fıkra: 4/6/2018-2018/11862 K.) Devlet, ödeme nedeniyle genel hükümlere göre sorumlulara rücu eder ve rücu istemine ilişkin zamanaşımı süreleri bir kat artırılarak uygulanır."

23. Yönetmelik'in "*Nakdî ödemenin şekli ve tutarı*" 27. maddesi şöyledir:

"Sulhname tasarıları hak sahibi veya yetkili temsilcisi ile komisyon başkanı tarafından imzalandıktan sonra Vali veya Bakan tarafından onaylanır.

Ödemeler sulhname tasarılarının onay tarih ve sıraları dikkate alınarak yapılır. Nakdi ödemeler hak sahibi veya sahiplerinin banka hesaplarına yapılır."

24. 5233 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde Kanun'un amaçlarından birinin terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan idarece en kısa sürede sulh yoluyla karşılanması olduğu ifade edilmiştir. Kanun'un 12. maddesinin gerekçesinde ise sulhun davayı sona erdirici işlem olduğu, sulhname imzalanmasının dava açılmasını engelleyici olduğu belirtilmiştir.

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başvuruya benzer şekilde terör olaylarından dolayı köyü terke mecbur kalınması nedeniyle uğranılan zararın tazminine ilişkin sulhname imzalanmasının ardından köyü terkten önce var olan hayvanlara ilişkin zarar ve manevi zararın tazmin edilmediği iddialarıyla yapılan şikâyetleri kapsayan bir grup başvuruyu incelediği *Akbayır ve diğerleri/Türkiye* ((k.k.), B. No: 30415/08, 28/6/2011) kararında sulhname imzalanmasının taleplerden feragat edilmesini gerektirdiği, dolayısıyla yerel boyuttaki bu uzlaşmanın tartışmasız olarak ihtilafli tazminat hakkında öne sürülen itiraza son verdiği gerekçesiyle başvuruları kabul edilemez bulmuştur.

26. AİHM, başvuranlar tarafından imzalanan dostane çözüm beyanlarının (sulhnamelerin) manevi tazminattan söz etmediğini gözlemlediğini belirterek dostane çözüme dair bu beyanların (sulhname) ilgili tarafların prosedürü sona erdirmeye ilişkin açık iradesinin tezahürü olduğunu ifade etmiştir. AİHM tüm başvuru sahiplerinin iç hukukta ve AİHM huzurunda avukatlar tarafından temsil edildiğini, bu hâlde başvuranların hem 5233 sayılı Kanun ve kendi beyanlarının manevi zarara ilişkin hiçbir talep içermediği iddiasını hem de bu anlaşmaların sonuçlarından habersiz oldukları iddiasını ileri süremeyeceklerini belirtmiştir. AİHM'e göre söz konusu düzenleme, başvuranların prosedürle ilgili her türlü iddiadan feragat etmelerini gerektirmektedir ve uluslararası boyutta, bu anlaşmanın söz konusu ödemeyle ilgili anlaşmazlığı tartışmasız bir şekilde sonlandırması nedeniyle başvuranların şikâyette bulunamayacakları sonucuna ulaşılmıştır (*Akbayır ve diğerleri/Türkiye*, § 77).

27. AİHM, sürü hayvanlarının farklı türlerine göre yapılan besicilikten elde edilen gelirlerin tazminatının komisyonlarca yanlış değerlendirilmesine ilişkin şikâyette de dostane çözümün kabul edilmesiyle ilgili yukarıda belirtilen sonuçların da ayrıca bu şikâyete uygulanabilir olduğu kanaatindedir. AİHM'e göre sulhnamelerin imzalandığı ve ödemeler gerçekleştiği andan itibaren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) bağlamında başvuranların mağdur sıfatı yok olmaktadır (*Akbayır ve diğerleri/Türkiye*, § 78).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 22/1/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Maddi Zararların Eksik Tazmin Edildiğine İlişkin Şikâyet Yönünden

a. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucular; murislerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında yapmış oldukları başvurunun kısmen kabul edilip kısmen reddedildiğini, murislerinin göç öncesinde hayvancılık yaptığı hâlde buna ilişkin zararlarının karşılanmadığını, mülkünden mahrum kaldığı sürenin iki yıl eksik hesaplandığını, birim bedellerin adil hesaplanmadığını, zararının kabul edilen kısmı için idare ile sulhname imzalamakla birlikte kabul edilmeyen kısım için Danıştay Onuncu Dairesi içtihadına göre iptal ve tam yargı davası açtıklarını ancak davanın reddedildiğini belirterek eksik tazmin nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

30. Bakanlık görüşünde AİHM'in *Akbayır ve diğerleri/Türkiye* kararında ülkemiz tarafından alınan genel tedbirlerin çokluğu yani maddi zarara maruz kalan başvuranlara toplamda önemli bir miktar ödeme yapılmasını öngören ve bir başvuru yolu oluşturan 5233 sayılı Kanun'un kabul edilmesinin şikâyeti çürütecek nitelikte bulunduğu sonucuna vardığı belirtilmiştir.

31. Başvurucular Bakanlık görüşüne karşı verdikleri cevapta Bakanlık görüşüne katılmadıklarını belirterek ihlalin tespitine karar verilmesini istemişlerdir.

b. Değerlendirme

32. Başvurucuların murisi, terör ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşan zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun kapsamında Komisyona başvurmuş; Komisyon tarafından tespit edilen zararları öngörülen birim fiyatlara tabi tutularak 40.905,37 TL tazminat miktarı belirlenmiş (bkz. § 11) ve başvurucular vekiline kararlaştırılan tazminat miktarını içerir sulhname örneği ile birlikte sulha davet yazısı gönderilmiştir. Sulh teklifi başvurucular vekili tarafından kabul edilerek başvurucular adına sulhname imzalanmıştır.

33. 5233 sayılı Kanun'un gerek genel gerekçesinden gerekse içerdiği düzenlemelerden terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle zarar gören kişilerin maddi zararlarının yargı yoluna gitmelerine gerek kalmadan idarece en kısa sürede sulh yoluyla karşılanmasının amaçlandığı, bu çerçevede ilgili hukuk kısmında yer verilen düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere sulhname düzenlenerek uyuşmazlıkların bir an evvel bitirilmesine özel önem atfedildiği anlaşılmaktadır.

34. 5233 sayılı Kanun'dan kaynaklı uyuşmazlıklara bakan idare mahkemeleri ve Danıştay Onbeşinci Dairesi, Kanun'un bu amacını esas alarak yorumlamış ve sulhname imzalanmasıyla davacıların uğradıkları zararların tazmin edilmek suretiyle uyuşmazlığın ortadan kalktığı, dolayısıyla sulhname imzalanmasının ardından uyuşmazlığın artık yargıya taşınmasının mümkün olmadığı sonucuna varmışlardır.

35. Sulhname dışı bırakılan bakiye zarara dair açılan davaların sulhname imzalanmış olması nedeniyle reddedilmesi yönündeki idare mahkemeleri ve Danıştayın bu yaklaşımı bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine taşınmış, Anayasa Mahkemesi

-sulhname konusu paranın ödenmediği iddiasının bulunması durumu hariç- makul bir tazminata hükmedilmesini temin eden sulhnameyle birlikte başvuruçuların mağdur sıfatının ortadan kalkacağı sonucuna varmış ve mağdur sıfatının ortadan kalkmış olması gerekçesiyle başvuruların kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (*Zübeyit Kaya*, B. No: 2013/7674, 21/5/2015, §§ 29-43; *Faris Arslan*, B. No: 2014/1026, 20/5/2015, §§ 45-58; *Salih Alkan*, B. No: 2013/4747, 31/3/2016). Bir başka ifadeyle idare mahkemeleri ve Danıştayın anılan yorumunda mülkiyet hakkı yönünden bir sorun görülmemiştir.

36. Diğer taraftan Danıştay Onuncu Dairesinin sulhname dışı bırakılan hususlar için dava açılabilceği yönündeki kararlarına rağmen aksi yönde karar verilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddiası da daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu içtihadında, Danıştay dava daireleri arasındaki iş bölümü kapsamında 5233 sayılı Kanun'dan kaynaklanan davaları ve temyiz başvurularını inceleme görevi Danıştay Onuncu Dairesine ait iken Danıştay Genel Kurulunca alınan 25/4/2011 tarihli kararla bu görevin Danıştay Onbeşinci Dairesine devredildiğini, aynı yıl Danıştay Onbeşinci Dairesinin içtihat değişikliğine giderek 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesinin madde metni ve gerekçesinden hareketle sulhname imzalanması ile uyuşmazlığın ortadan kalktığından bakiye zararlar için dava açılmayacağı şeklinde içtihadını oluşturduğunu ve Onbeşinci Dairenin bu içtihatı istikrarlı şekilde uyguladığının anlaşıldığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerince hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesinde farklılıklar meydana gelmesi ya da önceki çözümün tatminkâr bulunmaması veya yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında içtihadın müstakar hâle gelmesi için belli bir zamana ihtiyaç duyulması gibi çeşitli nedenlerle içtihat değişikliği yaşanabileceğini belirterek söz konusu iddiayı kabul edilemez bulmuştur (*Ramazan Acar*, B. No: 2013/7939, 15/12/2015; *Selvi Ağgöl ve diğerleri*, B. No: 2013/6201, 21/4/2016).

37. Somut olayda da Anayasa Mahkemesinin anılan içtihatlarından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Şöyle ki olayda, eksik hesaplandığı iddia edilen zararın miktarı üzerinde başvuruçuların idareyle anlaşma sağlamış ve sulhnameyi imzalamış olmaları sebebiyle maddi mağduriyetlerinin giderildiği anlaşılmaktadır. Başvuruçular, Komisyonun tespitinde belirlenen ve zararlarının tamamını karşıladığını beyan ettikleri alacağı tümüyle davalı idareden tahsil ettiklerinden mülkiyet hakkına ilişkin mağduriyet giderilmiş ve bu hak yönünden mağdurluk statüsü de aynı tarihte sona ermiştir. Belirtmek gerekir ki başvuruçular Komisyonun sulhname teklifini avukatları aracılığıyla kabul etmiş ve sulhnameler başvuruçular adına avukatları tarafından imzalanmıştır. Dolayısıyla başvuruçuların maddi tazminat iddialarını sona erdiren sulhnamenin bu hukuki sonucundan habersiz oldukları da düşünülemez. Öte yandan başvuruçular, Komisyon tarafından ödenmesine karar verilen tazminat tutarının kendilerine ödenmediği ya da eksik ödendiği yönünde bir iddiada da bulunmamıştır.

38. Diğer taraftan manevi tazminatın 5233 sayılı Kanun'da öngörülmediğinden sulhname konusu olamayacağı açık olup bu kısımda varılan sonuç sadece maddi tazminata ilişkindir. Manevi tazminat yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılacaktır.

39. Açıklanan gerekçelerle eksik maddi tazminattan kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik şikâyet yönünden başvuruçuların mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmesizin *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Manevi Zararların Tazmin Edilmediğine İlişkin Şikâyet Yönünden

a. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucular, murislerinin manevi zararlarının tazmin edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

41. Bakanlık görüşünde; AİHM'in *Doğan ve diğçerleri/Türkiye* (B. No: 8803-8811/02, 13/7/2006) kararında başvuruların manevi zarara ilişkin tazminat taleplerini reddettiğı, yeri değıştirilen kişilerin durumunu iyileştirmek amacıyla Türk makamları tarafından alınan tedbirleri dikkate alarak bu kararın Sözleşme'nin 13. ve 8. maddeleri ile ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesiyle ilgili tespit edilen ihlallerden kaynaklanan bütün manevi zarar için uygun bir tazminat teşkil ettiğı kanaatine vardığı belirtilmiştir.

42. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı verdikleri cevapta Bakanlık görüşüne katılmadıklarını belirterek ihlalin tespitine karar verilmesini istemişlerdir.

b. Değerlendirme

43. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar*" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

44. 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurunun *güncel bir hakkının ihlal edilmesi*, bu ihlalden dolayı *kişisel olarak ve doğrudan* etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (*Fetih Ahmet Özer*, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

45. Bireysel başvuruda, bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (*Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

46. Öte yandan bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa ve Sözleşme'nin ihlalden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de *dolaylı mağdur* sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (*Gürkan Kaçar ve diğçerleri*, B. No: 2014/11855, 13/9/2017, § 56).

47. Anayasa Mahkemesi, mağdurun bizzat başvuru yapmasının mümkün olmadığı ve mağdur ile yakın akrabalık ilişkisinin bulunduğu kimi durumlarda -özellikle yaşam hakkının söz konusu olduğu- başvurucuların ihlalden doğrudan etkilenmemiş olmalarına

rağmen ihlalden dolayı olarak etkilenmeleri nedeniyle bu etkiye dayanarak kendi adlarına başvuru yapabileceklerine de karar vermiştir (*Serpil Kerimoğlu ve diğeri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41; *Sadık Koçak ve diğeri*, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 65).

48. Somut olayda başvurucuların murisi H. Ç., anılan Komisyon tarafından tazminat belirlenmeden önce vefat etmiştir. Başvurucular, Komisyon tarafından belirlenen tazminatı sulhname imzalayarak kabul etmiş ve ardından murislerine manevi tazminat ödenmesi gerektiği iddiasını da içeren davalarını açmışlardır. Bir başka deyişle başvuruya konu manevi tazminat ödenmesi istemini de içeren dava muris tarafından değil mirasçılar tarafından açılmıştır. Manevi tazminat çekildiği ileri sürülen ruhsal elem ve üzüntülerin bir ölçüde giderimini sağlamaktadır. Bireysel başvuru ise ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilmektedir. Olayda istenen manevi tazminat köyden göç edilmesine ilişkin olaylar nedeniyle mirasçılarının değil murisin çektiği ileri sürülen ruhsal elem ve üzüntülerin giderimini amaçlamakta olup bu yönüyle mirasçıları doğrudan etkilediği ileri sürülemeyeceğinden, murisin de hayatta iken manevi tazminat yönünde iradesini ortaya koymadığı görüldüğünden başvurucuların manevi tazminat istemi yönünden doğrudan veya dolaylı mağdur sıfatını taşımadıkları sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı bakımından diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

50. Başvurucular; mülkten uzak kalınan sürenin eksik hesaplanması, köyü terkten evvel var olan hayvan varlığına ilişkin iddialarının dikkate alınmaması, manevi tazminat istemlerinin reddedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca 5233 sayılı Kanun kapsamındaki idari süreç ve yargılama prosedürlerinin makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

2. Değerlendirme

51. Somut olayda sulhname imzalanarak uyuşmazlığın sona erdirildiğine ilişkin yukarıda mülkiyet hakkına dair gerekçede belirtilen değerlendirmeden ve varılan sonuçtan makul sürede yargılama unsuru hariç adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetler yönünden ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığından başvurucuların bu başlık altındaki şikâyetlerinin incelenmesine gerek görülmemiştir. Diğer taraftan makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyet ise sulhname imzalanmasından bağımsız olduğundan ve başvurucuların temel şikâyetlerinden ayrıca ele alınabilecek nitelikte olduğundan makul sürede yargılanma hakkı yönünden inceleme yapılmıştır.

52. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

53. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu (Tazminat Komisyonu) Başkanlığı tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

54. *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-36) kararında Anayasa Mahkemesi; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabılır olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

55. *Ferat Yüksel* kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabılır olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanınması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (*Ferat Yüksel*, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabılır olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (*Ferat Yüksel*, §§ 35, 36).

56. Mevcut başvuruda söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Maddi zararların eksik tazmin edildiğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

2. Manevi zararların tazmin edilmediğine ilişkin iddianın *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA 22/1/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ